

NAPREJ

Glasiló jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Štev. 16.

V Ljubljani, četrtek dne 2. avgusta 1917.

Leto I.

Mihaelis, Lloyd George, Czernin.

V teku štirinajstih dni so govorili trije državniki o vojni in miru. Prvi je nastopil novi nemški kancler Mihaelis in je temeljito razočaral vse. Koliko pričakovanja je bilo v tednih, ko se je razrešavala kanclerska kriza v Nemčiji. Levica nemškega državnega zbora, ki se je kar nenadoma strnila v večino, in časopisje, na katero se je opirala levica, vsi so menili, da izpreobrnejo lahko na mah avtokratični režim v demokratičnega in parlamentarnega. Zgodilo se pa ni prav nič drugega, nego da je prišel nov mož s preteklostjo, iz katere je vsakdo lahko sklepal, da ne nastopi s polnim prepričanjem za demokratizacijo. Vsi ti dogodki so jasno pokazali, kako manjka nemškemu parlamentarcem politično izšolanje in politični zmisel. Avtokracijo so hoteli kratkomalo preskočiti in ker so bili v večini, so hoteli s sklepom večine izsiliti parlamentarni režim, čeprav nimajo skupnega prav nič drugega nego resolucijo glede vojnih ciljev. Največje razočaranje je pripravil Mihaelis s svojim nastopnim govorom ravno večini v državnem zboru. Njegov govor je bil skrbno izdelan, prilagojen položaju v notranjosti države in zunanemu položaju, skrbno se ogibajoč vsega, kar bi ob izpremenjenem položaju bilo napotu, ponavljal je stare izreke, a prinesel ni niti ene nove misli. In vsa demokratizacija je edinole v odloku, ki obljubljuje reformo volilne pravice za pruski deželni zbor. Torej kaže vse, da ne pride demokratizacija ne iz državnega zbora, ne od kanclerja, temveč le iz ljudstva samega. Demokratizacija je na potu in nič več je ne ustavi, ker je spoznalo nemško ljudstvo prav tako kakor

vsako drugo, da o usodi narodov ne sme nikdar več odločevati nekaj ljudi. Ker v Nemčiji manjkajo vsi predpogoji za revolucijo, zato je odkazana demokracija v Nemčiji evoluciji, ki izpremeni polagoma razmerje moči tako, da preide moč od cesarja, visoke birokracije in vojaških krogov na parlament.

Mihaelisov govor ni razočaral le doma, temveč tudi v tujini. Lloyd George je prvi nastopil in njegov krepki govor je učinkoval v primeru z medlimi izvajanjem Mihaelisa, kakor jutranje solnce po temni noči. Georgev govor je bil program in povedal je to, kar ne žele slišati le narodi entente, temveč narodi vsega sveta. Morda ne mislijo ministri vedno pošteno, kadar govorijo, ampak narodi mislijo pošteno. Zato je našel Georgev govor povsod močan odmev, tudi v Nemčiji in Avstriji. Popolnoma resnična je Georgeva trditev, da ima Mihaelisov govor stavke za demokratično misleče ljudi in stavke za junkerje. In kar je povedal George o podmorskih čolnih, o gospodarskih vprašanjih, o Ameriki, vse to je resnično, ker ni dvoumno. Razlika, da zna angleški minister govoriti za ljudstvo, nemški ne, je tako očitna, kakor še nikdar prej. Lloyd George je minister v demokratični državi, zato govori tako, da ga razume ljudstvo; Mihaelis ne govori za ljudstvo, temveč govori kakor bi govoril cesar, on mora vsako besedo pretehtati, postaviti jo tako, da se prilagodi lahko vsem situacijam. Minister demokratične države govori za svoje ljudstvo in za vsa ljudstva, minister avtokratične države za cesarja in privilegirane kaste.

Končno je nastopil še avstro-ogrski minister za zunanje zadeve, grof Czernin, in je premlal še enkrat Mihaelisov govor. Lahko bi si bil prihranil trud, ker ni povedal tistega, česar najbolj pričakujejo av-

strijski narodi. Zagovarjal je edino Mihaelisa napram Lloyd Georgu in prav slabo ga je zagovarjal, ker dvoumnosti Mihaelissovega govora ni izpodbil. Če zatrjuje grof Czernin, da sta Avstrija in Nemčija neolčljivo združeni v vojni in ob sklepanju miru, tedaj ve vsakdo, da ostane demokratizacija ustavnega življenja tudi pri nas le večna obljuba, ker sta zunanja in notranja politika vsake države tako tesno združeni, da ne stori zaveznik koraka naprej, če to ni drugemu zavezniku všeč. O samoodločevanju narodov, o katerem je govoril Lloyd George tako zanosno, ni črnil grof Czernin besede. Prepričan je lahko vsakdo, da ne pride prej do mirovnih pogajanj, dokler centralni državi brez vseh dvoumnosti ne priznata tega temeljnega načela demokracije. Nadaljevanje vojne je brezmiselnost, je dejal Czernin, ali prav nič ni v njegovem govoru, iz česa bi lahko sklepali, da se prizna k načelom, ki ustavijo takoj nadaljevanje brezmiselnosti. Czernin, Mihaelis — visoko nad ljudstvom, trobili avtokratičnega režima, zato brez zaslonbe v ljudstvu, Lloyd George — globoko zasedan v ljudstvu, zato ga razumevajo narodi vseh držav.

V. ELLENBOGEN:

Preskrba s premogom.

Vzrok pomanjkanja premoga je glavno v tem, da nazaduje produkcija doma in postaja tudi uvoz manjši. Leta 1913 smo prideli v Avstriji 44 milijonov ton, 13 milijonov ton smo uvozili iz Nemčije in 1 milijon ton iz Angleškega, skupaj torej 58 milijonov ton. Izvozili smo 8 milijonov ton, torej smo porabili doma 50 milijonov ton. Leta 1914 smo imeli na razpolago le 39 milijonov ton, leta 1915 38 milijonov in

LISTEK.

A. P.

Križ na morski pečini.

Moj krčmar, ribič Luka Marinč, dolg in koščen človek, majhnih in sinjih oči, obledelih od solnca in burje, je stopil na prag. Črna bluza mu sega komaj do pasu, beli, zamazani hlačnici ste mu prekratki. O barvi njegovih brk se ne more trditi nič določnega: morda so rdeče, morda so rjave. Z desnico se vpre na zgornji podboj vrat, se nagne v sobo, okolo oči se mu koža nagubani in usta se mu razvlečejo v prijazen smehljaj. Reče:

„Hoj — pojdiva po ribe! Čoln bo takoj pripravljen!“

Njegov močni glas suho doni. Zavrti se na desni nogi in zopet odide, tako nepričakovano kakor je bil prišel. Pod oknom žaškrt njegov hitri korak po pesku.

Pred dvema dnevoma sva bila nastavila ribam. Zato je potrebno, da pogledava za plenom. Ko zavijem okolo hišnega vogala, mi buti mokra sapa v obraz. Zrak je gost in prenasičen z duhom težke morske soli.

Pokrajina je kraška. Oko pogreša svežega zelenja, dolgih in širokih njiv, na katerih se ziblje rumeno žito, lepih bukovih gozdov. Kraški kamen, ki vsepovsod štrli in sili iz zemlje, oko žali; spominja te na silno trpljenje istrskega seljaka. Drevje je nizko in krivičasto, zvito od burje. Tu in tam leži med skalovjem njivica, smešno majhna, s trudom oteta kamnu. Kmet je bil od daleč prinesel prst in jo je razmetal po njivi; toda burja jo je polagoma zopet odnesla.

Visoke in ozke hišice so dimasto sive kakor prah z velike ceste. Pokrite so s težko žlebovno opeko, pod katero ječe strešniki. Ob oknih se povešajo polkna, počnela od preperelosti. Ob zidu se vije iz zemlje trta, ki skriva pod gostim perjem svoj sladki sad. Za hišo se svet polagoma dviguje; na njem rodi trta. Vinograd gleda v solnce; njegovi žarki rumene debelo grozde.

Pod skalo, na kateri stoji hiša, pljuska morje, ki je danes temno modro, jeklenasto, brez mnogo barvnega bleska. Obzorje je opeto z neko temno sivo plastjo, tu in tam podčrtano s črnimi lisami. Ta temnosiva plast se polagoma razteguje po nebu. Solnce je mrko, njegova svetloba danes nima

iskrovitega žara. Spomnim se na polno luno v brezoblačni noči. Spodaj ob bregu butajo čolni drug ob drugega, tik kratkega lesenega pomola privezani k obrežnim skalam. Med skalnimi obrežnimi stenami se vijó ozke, nerodno izklesane stopnjice k pomolu in k skalni duplini pred njo.

Težkoslutna istrska pokrajina.

Marinč stoji v čolnu in se giblje zdaj na desno, zdaj na levo, izplakuječ njegov trebuh. Ko pristopim, vrže vesli v vodo in sede na zadnji konec čolna. Odrinem čoln od brega, sedem na klop, Marinč pa skrije svoja stopala pod mojo klopjo. Morje je valovito, njegovi nemirni valčki hité k bregu. Pokažem na grozeče obzorje.

„Pripravlja se k nevihti!“ rečem.

„Kaj še! Morda bo deževalo!“ — odvrne Marinč, ozirajoč se po nebu. Zdi se mi, da lovi veter v uho kot bi hotel poslušati njegovo govorico.

Valčki naraščajo in se množe. Zaganjajo se ob breg in se jezno pene, onemogli in razbiti. Galebi lete nizko, zdi se mi, da se s trebuh in nožicami dotikajo vode. Časih galeb izgine med valčki, se pomudi pri njih in nato zopet odleti kakor prestrašen.

(Dalje prih.)

lansko leto 41 milijonov ton, tako da imamo še danes 9 milijonov deficita napram rednim letom. Med tem pa je narasla poraba premoga za gotove namene, tako n. pr. pri državni železnici od 5,2 milijonov leta 1915 na 7,2 milijonov in izredna poraba, čeprav ne pretirana, za armado, brez porabe pri izdelovanju municije.

Da imamo manjšo produkcijo, sledi iz tega, ker imamo manj delovnih moči na razpolago. Od 120 tisoč delavcev je bilo vpoklicanih 32 tisoč, ostali so slabotnejši, ki zmorejo manj dela. Vsled slabe prehrane pada njih delovna sila od dne do dne, tako da računamo lahko za letos zopet z zmanjšano produkcijo, najmanj za 1,6 milijonov ton napram letu 1916. Poleg tega je nazadoval iz različnih vzrokov uvoz iz Nemčije skoraj za polovico. Nemčija producira neprimerno več premoga kakor mi, ona pridelava okroglo 240 milijonov ton, mi le okolo 40. Ali tudi ta bogata država trpi vsled učinkov vojne in računa z vsako tono. Tudi kakovost premoga se je poslabšala, ker ni mogoče izvršiti očistevalnih del tako kakor prej.

Pomanjkanje premoga je tudi v zvezi z našim zastarelim železniškim obratom. Zlasti proti koncu leta 1914 je bilo pomanjkanje železniških voz silno občutno vsled dogodkov v Galiciji. Sicer so zgradili od takrat vsak mesec 1400 voz, a tudi to je sedaj pojenjalo zaradi pomanjkanja materiala. Slabo urejene postaje pripomorejo tudi še svoje. Pozimi je zastalo preskrbovanje Dunaja s premogom, ker niso mogli spraviti iz Wagrama na stotine naloženih voz. Iz teh in še drugih vzrokov bo manjkalo letos najmanj 5 do 6 milijonov ton premoga.

Očitno je, da bi se pomanjkanje preprečilo le z večjo produkcijo. Mnogo premogokopov leži neizrabljenih, priyatne pravice za kopanje ovirajo izrabo. Če bi bila sprejela poslanska zbornica zakon o premogu, kakor ga je bil sklenil narodno gospodarski odsek, tedaj bi bila imela vlada pravico, da prisili posestnike k izkopavanju premoga ali jih razlasti in sama prevzame obrate. In vlada bi ne bila napravila niti slabe kupčije. Premogokop v Briksu prinaša vladi letno štiri milijone, investirala je štirinajst milijonov, oni v Bresci celo petdeset milijonov, naložila je vanj le enajst milijonov; iz tega si napravimo mimogrede lahko nežno predstavo o višjih dohodkih gospodov Larischa, Guttmanna itd. Premogarski odbor je zahteval tudi zato od vlade, da pritisne na lastnike, ki imajo pravico do kopanja, da začno z obratom. Izrekla se je tudi prepoved prodaje premogokopov, ki so državna last. Seveda ne smemo prezreti, da začne redna produkcija pri novem premogokopu šele po 2, 3 letih in da sedaj skoraj ni mogoče dobiti potrebnih strojev. Torej ne pomagajo v sedanji stiski vse te odredbe prav nič.

Več uspeha pričakujemo od oprostitev rudarjev od vojaške službe. Za Avstrijo je bilo tudi demobiliziranih 26 tisoč rudarjev. Ali tudi te pametne odredbe ni mogoče izvršiti. Rudarji, ki se vračajo, dobivajo namreč doma slabše prehrano, njihove družine izgube vzdrževalni prispevek, nizka mezda ne zadošča, da se preživlja rudar s svojo družino ob tej silni draginji. Rudarji hočejo nazaj na fronto. Zadnje gibanje v Moravski Ostravi je povzročil največ ta čudni vojni učinek. Na Ogrskem je zbudila izjava avstrijskega ministra za javna dela, da ne more izpolniti ogrskega kontingenta, če ne dobi živil z Ogrskega, veliko razburjenje. Neki nevedni grof je pričel nato z znanimi ogrskimi grožnjami. Razburjenje je popolnoma nerazumljivo. Avstrija je poslala leta 1913 1,320.000 ton premoga na Ogrsko, torej 4400 ton na dan. Vsled uničenja sedmograških premogovnikov je prevzela Avstrija večji kontingent, in sicer lansko leto 5300 ton, letos celo 6400 ton na dan, to se pravi, da je bilo avstrijsko prebi-

valstvo prikrajšano na ljubo Ogrski. Če hočejo dobivati Ogri še nadalje premog, moramo mi naše rudarje dobro prehraniti, drugače odidejo. Ogri pospešujejo torej s svojimi živili le svoj kontingent.

Seveda bi lahko nadomestili premog z drvmi. Lesa je dovolj na razpolago, primanjkuje le delavcev, voz in konj. Transport lesa zahteva več železniških voz kakor enake množine premoga in s tem bi bil promet še bolj otežkočen.

Ostane torej le še povišanje produkcije in ureditev porabe, ki pa povzroča največje razburjenje. Ministrstvo za javna dela je izvedlo zato poizvedbo po uporabi premoga in ima zbrane podatke za leto 1916. Za domačo porabo računajo za leto 1917 nad sedem milijonov ton premoga. Ko se izvrše še poizvedbe za tekoče leto, bodo uredili porabo tako, da bo razdeljena omejitve na vse enako. Iz oktobra leta 1914 obstoji ministerialna odredba, ki daje vladi pravico, da zahteva ves premog, kolikor ga pridelajo v Avstriji. Torej je vlada v položaju, da smoteno razdeli ves premog. Od splošne omejitve bodo izvzete bolnišnice, šole in enaki zavodi. Kontingent se razdeli po deželah.

Največje težave pri razdelitvi premoga povzroča ureditev za domačo porabo. Tukaj gre predvsem le za začasno ureditev za prvih šest tednov, dokler ni izvedena statistika porabe za leto 1917. Vlada namerava urediti to tako — definitivno še ni nič določenega — da ukaže veletrgovcem, naj gotov del svojih zalog spravijo v železne zaloge, ki bodo vladi na razpolago. Drugič naj oddajajo veletrgovci vsak teden neko množino manjšim trgovcem, ki razpečajo ta premog za domačo porabo. Tretjič naj zalagajo s premogom javne obrate in šele z ostankom naj svobodno razpolagajo. Mali trgovci bodo najbrže oddajali na teden po 20 kg, morda tudi po 30 kg vsakemu gospodinjstvu za kuho, vsak drug teden pa 10 ali 15 kg za pranje. Vsak, kdor dokaže, da ima manj kakor 200 kg premoga doma, je upravičen, da nakupi te množine pri trgovcu. To so seveda le obrisi začasne ureditve. Definitivna ureditev vpelje predvsem razjoniranje trgovcev in konsumentov in prepušča na dan posameznim gospodinjstvom po 4 kg, izvzemši gospodinjstva, ki že razpolagajo z zalogami. Posredovalni organ ostanejo mali trgovci, vendar bi priporočali vladi, da se oprime tudi dobro izgrajenega aparata delavskih konsumnih društev, ki so se obnesla prav odlično pri vseh drugih razdelitvah porabe.

Te odredbe izpopolnjujejo odredbe glede omejitve, ki pa še niso določene natančno. Kavarne in gostilne bodo prej zapirali, omeji se število sob, ki se smejo ogrevati, zatvoritev gledališč, kinematografov, koncertnih dvoran itd. v zimskem času. Vse te odredbe so seveda dvorezne, ker izgubi z zatvoritvijo gledališč itd. na tisoče ljudi delo. Če je pa res, da se pridobi z zatvoritvijo 2 in pol milijonov korivnih porcij po 4 kilograme, torej 2 in pol milijonov dni z gorko jedjo in gorko kuhinjo za proletarce, potem je težko nasprotovati zatvoritvi. Premogarski odsek je rešil to vprašanje s kompromisom. Zahteval je, da se uveljavi ta odredba šele tedaj, če to res zahteva situacija in je zavezal hkratu vlado, da je takrat ureditev oskrbe za brezposelne njena dolžnost.

Po vseh dosedanjih izkušnjah je nevarno, prerokovati o uspehu ene ali druge vojnogospodarske odredbe. Pri premogu je le ta razlika, da ima centralna oblast ves proces od produkcije do razdelitve tako rekoč v rokah in ima možnost, da izvede vso ureditev brezhibno. Upajmo, da se jej to posreči in da ne zapeljejo vlade nobeni privatni interesi, ne interesi klik, čeprav bi se skrivali za komunalne močnike. Vse lažje bi izvedli stvar (sploh ne bi imeli pomanjkanja premoga), če bi bili izvršili

izgradbo vodnih sil, za kar delujem že leta in leta v govoru in pisavi. S tem bi prihranili premog za vso arlsko železnico in za vse alpske železnice in za mnoge industrije. Naj se zahvali prebivalstvo v Avstriji pri poljedelskem in vojnem ministertvu, ki sta trdovratno ovirala izvršitev tega kulturnega dela.

Politični pregled.

— O sporu med Jugoslovani in Čehi piše „Frankfurter-Zeitung“ sledeče: Slovanski tabor je družil še pred kratkim namen, da napravi iz Avstrije pod pritiskom entente rahlo zvezno državo, ki bi bila sovrážna predstraža proti Nemčiji. Pod vtiskom ruskega poraza je nastal v taboru razdor, čigar vzrokov in posledic še ni mogoče jasno pregledati. Slika notranjega političnega položaja se najbrže ne izpremeni bistveno. Čehi in Jugoslovani pripovedujejo v svojih listih drug drugemu krepke neprijaznosti in med Čehi samimi je nastal hud spor med vodilnimi radikali in zmernimi. Spor je nastal zaradi vprašanja udeležbe pri delu ustavnega odseka, ki naj ustvari novo Avstrijo. Češki agrarci in radikali pod vodstvom poslancev Stančka in Stranskega so odklonili udeležbo na teh posvetovanjih. Ta sklep je odobrila večina Češkega sveta. Sklep je bil napravljen pred pričetkom ofenzive proti Rusiji. Takrat je smatralo češko ljudstvo še za dobro, da prepusti preureditev Avstrije zmagujoči ententi. Slovenci, ki niso Nemcem tako sovražni, so smatrali češko politiko abstinence za neprimerno in si obetali večje uspehe od mirne poravnave z Nemci. Zastopniki Slovencev so prišli torej v Prago z namenom, da priporočajo Čehom izpremko njihovega stališča glede udeležbe v ustavnem odseku. Zelo močno angažirani češki radikali in agrarci so odklonili to namero in pripravili so v svojih glasilih jugoslovanskim zastopnikom neprijazen sprejem, kar so kvitirali Jugoslovani s tem, da so takoj zapustili Prago in sporočili nekaterim češkim listom vzrok svojega hitrega odhoda. Popolne gotovosti seveda ni o vzrokih spora, ali prav gotovo jih je iskati v smeri, da je postajalo večini Čehov ob napredujoči ofenzivi proti Rusiji neprijetno in da so hoteli izvit radikalcem in agrarcem vodstvo iz rok, da izolirajo radikale v slovanski zvezi. Zopet je jasno, da je odvisna ureditev razmerja med Čehi in Nemci mnogo bolj od izida bojev med Nemci in Rusi kakor od dobre volje avstrijskih strank. Amnestiranega dr. Kramarja sprejemajo v domovini kot zmagovalca.

— Dr. Seidler je dobil nalog, da sestavi nov, definitiven kabinet. Njegova naloga je pred vsem, da ustvari delovno večino v parlamentu. V novem kabinetu bo baje dvanajst parlamentarcev, ustvari se baje tudi nekaj novih ministrstev in sicer ministrstvo za javno blaginjo in prometno ministrstvo. Pet parlamentarcev naj vstopi v novi kabinet brez portfeljev, nekaj ministrstev ostane v rokah uradnikov. Nemški Nationalverband je že izjavil, da vstopi v novo vlado. Druge skupine državnega zbora imajo šele posvetovanja. Ministrski predsednik je konferiral tudi s češkim poslancem Stančkom.

— Kombinacije o novi vladi so sledeče: Dosedanji ministrski predsednik, vojaška ministar, vodja železniškega ministrstva in minister za notranje zadeve ostanejo. Na novo vstopijo: Štirje nemški parlamentarci, dva krščansko-socialna parlamentarca, dva Poljaka, dva Čeha, en Jugoslovčan, en Ukrajinec, en član Unio latine. Nacionalverband bi dobil finančno ministrstvo in novo ministrstvo za javno blaginjo; vstopil bi po en minister kranjski za alpske in sudetske dežele. Krščanski socialci bi dobili ministrstvo za uk in bogočastje in

poljedelsko ministrstvo, Poljaki eno resortno ministrstvo in ministra za Galicijo. Če ne pošljejo Čehi nobenega parlamentarca v kabinet, tedaj dobi njim pridržano ministrstvo uradnika za načelnika. Jugoslovani naj dobe na novo ustvarjeno ministrstvo za promet in še ministra krajana. Ostale avstrijske narodnosti dobe ministre krajane.

Dnevne beležke.

— Nesramnost nemškutarskega „Štajerca“. V Ptujju je zborovala 30. julija „Štajerčeva stranka“, ki šteje dve osebi, ptujskega župana Orniga in znanega Linhart. Ta „stranka“ je sklenila resolucijo, ki jo razpošilja — korespondenčni urad!! Korespondenčni urad poroča tole: Ptuj, 31. julija. Včeraj je bil številno obiskan zbor Štajerčeve stranke v Ptujju, ki je odposlal poklonitveno brzojavko cesarju in kralju, ki se spominja znanih polkov št. 87, 47 in 27 in pionirskega bataljona št. 3. Vojaki teh polkov ne prelivajo svoje krvi ne kot Slovenci, ne kot Nemci, ne kot strankarji, temveč kot Avstrijci. Brzojavka pravi dalje: Vaše Velikanstvo naj nam prinese na temelju našega mogočnega, zmagovalnega orožja mir, trajen, pravi mir, ki nam zagotavlja nerazdružljivo Avstrijo in njene temelje, nerazdeljive kronovine in gospodarsko silo, da ozdravimo v novi Avstriji rane vojne. Vaše Velikanstvo! Patriotična slovenska stranka na spodnje Štajerskem in spodnje Koroškem, ki šteje na stotisoče članov, ne mara nove jugoslovanske države; ona hoče le Avstrijo, ki napravlja pod Vašim slavnim režimom, edina in močna, svoji veliki preteklosti čast. Naša globoka udanostna izjava je izliv naše ljubezni do Vašega Velikanstva, do Vašega čuvstva za pravičnost se ne bomo nikdar zaman obračali, je izliv ljubezni do te lepe Avstrije, za katero pričajo grobovi naših hrabrih junakov na tuji zemlji, ljubezni do naše zelene štajerske domovine, ki se ne sme nikdar priklopiti jugoslovanski državi. Vaše Velikanstvo! Na stotisoče slovenskih in nemških spodnjih Štajercev prosi za mir, ki nam prinese Štajersko in Avstrijo pod habsburškim žezlom nerazdružljivo močno in mogočno. Predsednik: Avgust Penn, poročevalec Karl Linhart. — Smešna in žalostna je ta izjava obenem. Smešna, ker govori Linhart o stotisočih, pa morda nima niti sto pristašev in še tisti so zapeljani. Žalostna zato, ker tako potvarja pravo razpoloženje med spodnje štajerskimi Slovenci. „Arbeiterwille“ pristavlja temu pasje po-
~~niznemu izlivu ljubezni~~. Vse skupaj je nesramen poizkus prevare javnosti in cesarja o razpoloženju Slovencev in bedasta agitacija proti narodni avtonomiji, ki jo zahtevajo nemški nacionalci za Češko, za Štajersko pa odklanjajo.

— Ljudske šole v Ljubljani. Iz krogov staršev smo prejeli: Svoj čas je predlagal sodrug Mlinar v občinskem svetu, naj poskrbi magistrat za to, da pridejo z začetkom novega šolskega leta šole v svoje stare prostore in naj se prične redni pouk. Do danes pa ni še nobenega znaka, ki bi kazal, da je ljubljanski župan ukrenil kaj v tem oziru. Ali naj še četrto leto pošiljamo otroke v šolske prostore, ki v nobenem oziru ne odgovarjajo najprimitivnejšim šolsko-higijeničnim zahtevam? Ali naj še četrto leto dobivajo otroci pouk, ki ni v nobenem oziru zadovoljiv?

— „Slovenčeve“ zasluge. „Slovenec“ od torka toži takole: „Slovenec“ mora od včeraj naprej nekaj časa izhajati v zmanjšani obliki. Ni to naša krivda. Uredništvo ob takem položaju največ trpi. Vzrok, da ne moremo občinstvu tako postreči, kot doslej, je, da je mestna plinarna še vedno zaprta, dočim večinoma drugod v Avstriji plinarne delujejo. Nekaj časa smo si poma-

gali s posebnimi napravami za petroleje. Sedaj nam pa oblast tudi potrebnega petroleja ne da. Ročnih stavcev ni, stavni stroji pa stojijo. Za časa vojne so „Slovenčeve“ zasluge od raznih strani opetovano priznavali. Merodajni činitelji pa, kakor se vidi, takega časopisa, kakor je „Slovenec“, v dejanju niti toliko ne cenijo, da bi mu preskrbeli na dan par litrov petroleja. Nam mora biti to končno tudi prav. Toliko občinstvu v blagohotno pojasnilo, da ne bo iskalo krivde pri nas.“ — Vse tiskarne v Ljubljani imajo enake težave, a „Slovenec“ zahteva zase neko izjemno stališče, sklicujoč se na svoje „zasluge“. Na katerem polju so te zasluge? — Da je hujškal na vojno?

— Zadržna centrala je kupila od gosp. Karla Počivalnika trinadstropno novo hišo nasproti hotela „Union“ („Ljudske posojilnice“) in se preseli s svojimi uradi tja v novemborskem terminu. Kupljena so pa tudi vsa postranska poslopja, vrt ter zraven spadajoči hiši na vogalu St. Peterske in Kolodvorske ulice. — Zadržna centrala je konkurenčna organizacija Krekovi Zadržni zvezi.

— Nadomestilo za moko. Iz Gradca poročajo: Posestnik Andrej Pugi v Gostingu je iznašel novo postopanje, da se omeji poraba krušnega žita. Zmlete hruške naj se primešavajo moki. Poizkusi so pokazali, da je kruh s tako primesjo izredno dober in okusen. Vodja prehranjevalnega urada na Gorenje Avstrijskem je na posvetovanju pri deželnem predsedstvu povedal, da je dobil prehranjevalni urad natančno poročilo, kako bi se dobile hruške, nakar je priporočal urad to postopanje vsem deželnim vladam. Ni pa še načrtov za nakup, sušenje in nadaljno gospodarstvo. Deželna vlada je naročila, naj se pokupi hruške v velikih množinah, da se napravijo poizkusi.

— Če so delavci lačni, jih militarizirajo. „Marburger-Zeitung“ poroča: Gibanje v mariborskih delavnicah južne železnice in v kurilnici, katerega se je udeleževalo približno 1700 delavcev, se je v ponedeljek zjutraj končalo z militariziranjem delavnic in kurilnice. V soboto popoldne je dospelo določeno povelje graškega vojaškega poveljstva, na kar so sklicali počivajoče delavce in jim naznanili militarizacijo obratov. Nato so se razveljavile vse oprostitve vojaškoobveznih delavcev; vojaški obvezanci vrše sedaj svoje delo na svojih dosedanjih mestih kot vojaki, ravnotako črnovojniški obvezanci. Vse dosedanje mezde (vključno prej dovoljenih izboljšav) se bodo izplačevale slej ko prej in oba obrata se postavita pod poveljstvo novega vojaškega poveljnika. — Gibanje mariborskih železničarjev je nastalo najbolj zaradi slabe prehrane. Če misli gospoda, da ukroti delavstvo s takimi ukrepi, se precej moti.

Konferenca v Stockholmu.

Spomenica bosansko hercegovinske soc. dem. stranke.

Holandsko-skandinavski odbor objavlja sledečo izjavo delegatov socialno demokratične stranke za Bosno in Hercegovino:

Svetovna vojna, ki dopolni v nekaterih dneh tretje leto, ogroža vse moralne in materialne vrednote človeške civilizacije. Kot politična zastopnica razredno zavedenih proletarskih mas je bila socialna demokracija edina stranka, ki je vodila pred vojno protivojno akcijo. Optimisti so upali, da prepreči ona svetovno vojno. Ta upanja se žal niso izpolnila, ker so odrekle nekateri sekcije internacionale v kritičnem momentu. Če ni mogla preprečiti socialna demokracija iz različnih vzrokov svetovne voj-

ne, je pa prišel sedaj čas, čeprav pozno, a vendar ne prepozno, da pripravljamo z združenimi močmi konec svetovne vojne. Da doseže ta veliki cilj, smatramo sledeče predpogoje za potrebne: Delegatje posameznih strank ne smejo pod nobenimi pogoji računati s sedanji ali bodočimi vojnimi uspehi svojih držav. Ravno tako ne smejo računati ne s sedanji ne z bodočimi finančnimi ali gospodarskimi razmerami svojih držav. Kot temelj razprav o mednarodnem položaju morajo smatrati delegatje brezpozorno narode, a ne držav.

Da se poravna sedanji svetovni prepri, predlagamo:

1. Mir brez aneksij in vojnih odškodnin (kar ne izključuje poravnave vojne škode).

Druga točka je v dunajski „Arb.-Zeitung“ iz katere posnemamo poročilo, konfiscirano.

3. Zopetna upostavitve Belgije na stroške nasilneža in finančna pomoč Srbiji od vseh vojskujočih se držav.

4. Internacionalizacija morskih ožin in morskih potov.

5. Nobene gospodarske vojne po sedanji vojaški vojni.

6. Kolonije s kulturnim prebivalstvom naj dobe pravico samoodločevanja, ali nobene druge dežele se ne sme izključiti od druge kolonialne posesti.

Da se prepreči za bodočnost svetovne vojne, predlagamo:

7. Stalne armade se odpravijo in uvede samo defenzivna milica.

8. Upostavitve temeljnih demokratičnih principov v vseh državah: a) Enaka, direktna, tajna in proporcionalna volilna pravica za oba spola za vse zakonodajne in upravne korporacije; b) stroga odgovornost vlad parlamentom in najširše kompetence teh korporacij; c) objava vseh diplomatičnih aktov.

9. Uvedbo razsodišč za vse mednarodne spore.

Če nastane kljub temu konflikt med državami, tedaj naj se pripusti le prekinjenje diplomatskih vez, vojna pa napove šele čez nekaj časa (šest mesecev).

10. Periodični sestanki delegatov vseh svetovnih parlamentov.

Da se omogoči malim in gospodarsko zaostalim državam razvoj in prava samostojnost, predlagamo:

11. Federacija vseh onih držav, ki živijo druga poleg druge in ki nimajo nobene možnosti, da se samostojno razvijajo. (Nekaj stavkov je zopet konfisciranih v poročilu Arbeiterce).

Sklicana mednarodna konferenca se izvrši po našem mnenju lahko pod sledečimi pogoji, da bo uspeh:

12. Vse navedene točke mora obravnavati diplomatska mirovna konferenca.

13. Vsaka stranka mora pridobiti svojo vlado za sklepe konference.

14. Če smatrajo delegatje ene stranke sklepe konference kot neobvezne za svojo stranko, tedaj naj sklepa o vprašanju obveznosti zbor dotične stranke.

Za socialno demokratično stranko v Bosni in Hercegovini:

F. Markić, podpredsednik.

Aprovizacija.

Razdelitev mesa na rdeče izkaznice. V četrtek, dne 1. avgusta bo mestna aprovizacija iz svojega skladišča v cerkvi sv. Jožefa razdeljevala na rdeče izkaznice goveje meso po naslednjem redu: od pol 2. do 2. št. 1 do 200, od 2. do pol 3. št. 201 do 400, od pol 3. do 3. št. 401 do 600, od 3. do pol 4. št. 601 do 800, od pol 4. do 4. št. 801 do konca. Družine do 3 oseb dobe $\frac{1}{2}$ kg, s 4 in 5 osebami $\frac{3}{4}$ kg, s 6 in 7 osebami 1 kg, z več kot 7 osebami $1\frac{1}{4}$ kg mesa. Prinesti je s seboj nakaznice za meso in pripraviti je drobiž.

Razdelitev mesa na uradniške izkaznice. V četrtek dne 1. avgusta bo mestna aprovizacija iz svojega skladišča v cerkvi sv. Jožefa razdeljevala vsem uradniškim skupinam meso po naslednjem redu: od pol 5. do 5. I. skupina, od 5. do pol 6. II. skupina, od pol 6. do 6. III. skupina, od 6. do pol 7. IV. skupina. Družine do 3 oseb dobe $\frac{1}{2}$ kg, s 4 in 5 osebami $\frac{3}{4}$ kg, s 6 in 7 osebami 1 kg, z več kot 7 osebami $1\frac{1}{4}$ kg. Prinesti je s seboj tudi nakaznice za meso.

Novi priglasil za razdelitev živil po znižani ceni se cel mesec avgust ne morejo sprejemati več in je tudi vsaka izjema izključena. Do danes je sprejetih v akcijo ubožne prehrane že več kot 20.000 oseb in je nedvomno, da so se najpotrebnejši vsi oglasili in tudi dobili zahtevane izkaznice. Stranke, ki že imajo doma vprašalne pole za vojno prehrano in oni, ki se še mislijo priglasiti k ubožni prehrani, naj počakajo do onega časa, ko se jih bo zopet v časopisu pozvalo, da aprovizacijski urad prevzema nove priglasitve. Do tedaj pa naj ne hodijo stranke po nepotrebnem v aprovizacijski urad izpraševati in zahtevati novih kart za živila po znižani ceni.

Preskrba s premogom. Po §-u 19 tisk. zak. sprejmemo nam došli popravek: „Ni res, da sem dobil en voz premoga s posredovanjem nekega svojega prijatelja. Temveč je resnica, da sedaj sploh nisem dobil nobenega premoga. Zadnjikrat sem dobil premog že pred poldrugim letom, ko ga je lahko dobil še vsakdo, in takrat naravnost po svojem naročilu od premogokopnega društva v Trbovljah. Ljubljana 31. 7. 1917. Spoštovanjem Jožef Haufler, sodni nadsvetnik.“

Prodaja zdroba za otroke do četrtega leta. Zdrob za otroke do četrtega leta se bo oddajal v vojni prodajalni Gosposka ulica. Veljavne so le izkaznice za zdrob, katere imajo stranke že v rokah. Na vrsto pridejo stranke z izkaznicami št. 1 do 400 dne 3. avgusta, št. 401 do 800 dne 4. avg. št. 801 do 1200 dne 6. avg. št. 1201 do 1600 dne 7. avg. št. 1601 do 2000 dne 8. avg. št. 2001 do 2400 dne 9. avg. št. 2401 do 2800 dne 10. avg. št. 2801 do 3220 dne 11. avg.

Krušna komisija za 5. okraj bo poslovala v petek, 3. avgusta in pozneje v salonu gostilne pri Novem svetu na Marije Terezije cesti, doslej je bila v Učiteljski tiskarni. V petek in soboto se izdajajo karte za kruh, mast in sladkor.

Razno.

* **Bela vrana.** Iz Londona poročajo: Spodnja zbornica je doživela te dni nenačaden dogodek. Državni kancler minister Bonar Law je nepozvan povedal, da ima osebno od vojne veliko korist in spada očitno med „dobičkarje“. Vršila se je razprava glede povišanja davka na vojne dobičke. Par poslancev je poudarjalo, da bi novo povišanje davka lastnike brodov upropastilo. Tu pa je vstal Bonar Law in rekel: Sicer govorim nerad o svojih lastnih poslih, ali moj slučaj je tako poučljiv, da ga ne morem zamolčati. Jaz imam akcije 15 parobrodskih družb v skupni vrednosti 8110 funtov šterlingov (funt šterling = 25 kron). V mirnih časih bi bil zadovoljen, ako bi mi te akcije dajale 5% ali 406 funtov šterlingov. Ali prinesle so mi leta 1915. 3824 funtov šterlingov in lani 3847 funtov šterlingov, kljub davku na vojne dobičke. Ali to še ni vse. Pri eni ladji, ki je bila prodana ali se je potopila, ne vem natanko, sem imel delež 200 funtov šterlingov, dobil pa sem sedaj nakazilo 1000 funtov šterlingov. Pri neki družbi sem naložil 350 funtov šterlingov. Te dni sem dobil pismo, da se do-

biček porazdeli in dobil sem nakazilo 1050 funtov šterlingov. In to je industrija, ki stoji, da se jo hoče upropastiti. Senzacija je vzbudil ministrov govor in neki poslanec mu je rekel v šali, da tak angleški minister, ki tako odkritosrčno govori, se lahko kaže za denar.

Vojna.

AVSTRIJSKO VOJNO POROČILO.

Dunaj, 31. julija. (Koresp. urad.) Uradno se razglša:

VZHODNO BOJIŠČE.

Na obeh straneh doline Casinu je napadal sovražnik ponovno z močnimi silami. Severno doline je bil odbit do zadnjega, na južnih višinah se je polastil naših sprednjih jarkov.

V Bukovini so se Rusi tudi včeraj zaman vpirali. Zavezniške čete prodirajo v boju vzhodno črte Jakobeni - Fundul Moldovi - Šipot. Preko Kutov navzgor korakajo če divizije so dosegle najzgodnejši Seret. Med Prutom in Dnjestrom je bil sovražnik v ljutih bojih vržen iz svojih pozicij vzhodno Sniatina in jugovzhodno Zalesčikov. Pri Krzivcem severno Dnjestra so zajurili osmanski polki s preiskušeno hrabrostjo sovražno črto. Ob Zbruču so si izbojevale avstro-ogrske in nemške čete na 50 km frontu širini na številnih točkah prehod na vzhodni breg.

V Voliniji uspešna podjetja napadali čet.

ITALIJANSKO IN JUGOVZHODNO BOJIŠČE.

Ničesar novega.

Šef generalnega štaba.

NEMŠKO VOJNO POROČILO.

Berlin, 31. julija. (Kor. urad.) Wolffov urad poroča:

Veliki glavni stan.

ZAPADNO BOJIŠČE.

Na Flandrskem se je stopnjeval artillerijski boj zvečer zopet do skrajne ljuštosti, je trajal tekom noči nezmanjšani in je davi prešel v najsilnejši bobnjajoči ogenj; na to so se pričeli na široki fronti od Ysera do Lysa močni sovražni napadi. S tem se je pričela na Flandrskem infanterijska bitka.

Ob Chemi des Damesu so napadli Francozi jugovzhodno Filaina na širini 3 km. Sunek se je zlomil na največ krajih v našem odbijalnem učinku. Dve omejeni vpadni mesti sta še v rokah sovražnikov.

Prvi generalni kvartirni mojster v. Ludendorff.

Sprejmemo

vodilnega uradnika

v upravo našega časopisa. — Nastop takoj. Plača po dogovoru. — Oglasiti se je v uredništvu „Napreja“.

„ASANOL“ ima presenetljiv uspeh pri pokončanju žoharjev, ščurkov, mravelj itd. Ena škatlica stane 1 krono.

„Piff - Paff“ (nadomestilo za podganje smrti) najboljšo sredstvo za streljanje podgan in miši. 1 pušica stane K 1.50.

„St. Valentinov redilni prašek za prešiče“ je edino uspešno pri prebavi krme, zaradi tega izredno redi meso in tolašce. 1 zavoček stane 1 krono.

Dobi se vseh prodajalnah **konsumnega društva za Ljubljano in okolico.**

„Proletarci vseh dežel združite se!“

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z. v Ljubljani.

Hranilne vloge na knjižice in v tekočem računu se obrestujejo po 4 $\frac{1}{2}$ % od dne vloge do dne dviga. Na razpolago so domači hranilniki. Rentni davek plačuje zadruga sama.

Posojila se dajejo na hipoteke, zastavna pisma, osebni kredit, vrednostne listine (efekti), predujmi na lombard pod zelo ugodnimi pogoji.

Menice se eskomptujejo po razmerju bančne obrestne mere.

Telefon št. 120.

Cek-konto poštne hranilnice št. 45.156.

Vojna zveza konzumnih skladišč in konzumnih društev na Kranjskem

vabi tem potom

1. podjetja, ki so pod vojno dajatveno postavo na Kranjskem;
2. vse one kranjske tvrdke, ki izdelujejo vojaške potrebščine, vse rudarske obrate na Kranjskem, četudi niso pod vojno dajatveno postavo ter vse tvrdke, ki so članice zveze avstrijskih industrijalcev, sekcija Kranjska;
3. c. kr. vojaške zavode, ki so industrijalna podjetja in zaposlujejo civilno delavstvo;
4. vsa državna podjetja ter
5. vsa delavska konzumna društva,

da se udeležijo njenega

ustanovnega občnega zbora

ki bo dne 6. avgusta ob 10. dopoldne v knjižnični dvorani c. kr. deželne vlade kranjske.

DNEVNI RED:

1. Poročilo pripravljalnega odbora;
2. čitanje in odobritev pravil;
3. sprejem članov;
4. volitev načelstva (6 članov);
5. volitev nadzorstva ter
6. slučajnosti.

V Ljubljani, dne 28. julija 1917.

Za delavce in del konzumna društva:

Anton Kristan, Dr. J. E. Krek.

Za podjetja:

Jean Pollak, tovarnar; Mandl, c. kr. inšpektor tob. tovarne.